

การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย บนความหลากหลายทางวัฒนธรรม DEVELOPMENT ADMINISTRATION OF THAI LOCAL COMMUNITY BASED ON CULTURAL DIVERSITY

วีระชาติ ภาคดี^{1*}

นักวิชาการอิสระ, อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน

Weerachart Pakdee¹

independent academician

*E-mail vpause@hotmail.com

Received: 26/11/2021

Revised: 22/07/2022

Accepted: 25/11/2022

บทคัดย่อ

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมีปัจจัยให้พิจารณาได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์(พื้นที่) จำนวนประชากร วิถีชีวิต ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์รวมถึงกลไกควบคุมทางสังคมอื่นๆเช่น ศาสนา ความเชื่อ เป็นต้น กระแสระบบทุนและความทันสมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นบทเรียนการพัฒนาระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การจัดการและแย่งชิง รวมถึงผลกระทบจากโครงการของรัฐหรือนโยบายของรัฐที่เน้นแต่การพัฒนา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของผู้คนและส่งผลต่อความสัมพันธ์และการล่มสลายของความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในแต่ละท้องถิ่น แต่ในความเป็นวัฒนธรรมนั้นจะมีวิวัฒนาการไปอย่างช้าๆ ดังนั้นการสื่อสารทางสังคมที่ดี มีความสำคัญที่ช่วยให้วัฒนธรรมเกิดการถ่ายทอดสืบทอดดำเนินต่อไป ต้องมีปัจจัยมาเกื้อหนุนเช่น โครงสร้างของสังคม ความเป็นอิสระทางความคิด นโยบายที่ดีของรัฐ ซึ่งการจะพัฒนาท้องถิ่น สังคมหรือแม้แต่ประเทศ ต้องมองทั้งแบบองค์รวมและแบบแยกส่วน(เฉพาะด้าน)จะช่วยให้เข้าใจและมองเห็นความจริงได้ชัดเจน โดยเฉพาะส่วนท้องถิ่นที่มีปัจจัยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยคนในท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมสร้างคือ ต้องสร้างจากคนใน ไม่ใช่ถูกสร้างจากคนนอกหรือจากข้อกำหนดของรัฐหรือจากประวัติศาสตร์ของรัฐ ต้องทำให้มีความสำนึกร่วมกันสู่การสร้างประชาสังคมในท้องถิ่น จนพัฒนาไปสู่การเกิดสัญญาประชาคม นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอิงเรื่องของกฎหมาย การเมืองและการบริหารบ้านเมืองที่ดี รวมถึงแนวทางการปกครองตนเองที่มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพของพลเมือง เมื่อพลเมืองมีความรู้ความเข้าใจจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาทั้งการจัดการตัวตนและท้องถิ่นให้ยั่งยืนได้

คำสำคัญ : ท้องถิ่น, วัฒนธรรม, การบริหาร

¹ นักวิชาการอิสระ, อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน

Abstract

There are factors to consider for community settlement including geography, population, way of life, ethnic diversity and mechanisms of social control such as religious and belief, etc. The streams of capitalism and modernism reflect the lessons learnt between human and nature, the administration and competition, and the impacts of government development projects or government policies which led to social changes resulting in people and the decline and fall of the local traditional culture. As a matter of fact, culture evolves slowly and gradually, therefore effective social communication is important to protect and inherit culture. The factors for supporting effective social communication are social structure, freedom of thought, good government policies. In term of development at all levels; local, society and country, not only holistic and reduction view help us to understand and see the truth more clearly especially at local level, but also the local people as the insiders and co-creators, not the outsiders, and the regulations or the history of state. Moreover, it must set the conscious mind of people led to civil society and social contract respectively. Beside the aforementioned factors, it is essential to consider law, politic, good governance, and self-government that focus on the development of citizenships result in the effective sustainable development of personal and local management when citizens gain well of knowledge and understanding.

Keywords: Local, Culture, Administration

บทนำ

ความคิดพื้นฐานในการมองโลกที่เป็นต้นตอของความคิดหรือทัศนะอื่นๆ มักเกิดจากกระแสของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและเรื่องเกี่ยวกับศาสนาหรือทางจิตวิญญาณดังที่เรียกว่า ทัศนะแม่บทหรือกระบวนทัศน์(Paradigm)การศึกษาหรือทำความเข้าใจในสถานการณ์และวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องใช้ทัศนะการมองที่กว้างขวาง ต้องรอบด้านเจาะลึก มองเผื่อความเป็นไปในอนาคต(คาดการณ์)ต้องมีการรับรู้ในแบบมีพลังเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การมองเห็นวิกฤตก็คืออีกด้านหนึ่งของความเปลี่ยนแปลง อันประกอบด้วย 2 ลักษณะในตัวคือ อันตราย(เสี่ยง)และโอกาส อย่างวัฒนธรรมท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงหลายๆอย่างที่แสดงความเป็นตัวตนและเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของแต่ละพื้นที่ มีความหลากหลายชนชั้นร่วมกัน มีคุณค่าทางศีลธรรม คุณค่าทางใจ จิตวิญญาณ ความรู้สึก นำไปสู่เอกลักษณ์และการรวมกลุ่ม ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นประชาธิปไตยและความสำคัญของประชาชนที่มีต้นทุนเป็นของตนเอง ซึ่งการที่จะทำความเข้าใจในความเป็นรัฐหรือเข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับรัฐ-ชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าถึงรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ อย่างประเทศไทยก็ควรที่จะรู้ตั้งแต่ยุคก่อนหน้าการสร้างสยามประเทศ ยุคการล่าอาณานิคม และการสร้างชาติ ยุคหลังปฏิวัติสยาม พ.ศ.2475 และยุคพัฒนา(ต้นทศวรรษ 2500-ปัจจุบัน)

จากแนวคิดประชาธิปไตยของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ให้นิยามไว้ว่า ประชาธิปไตยต้องเป็นแบบการปกครองที่ล้อมติปวงชนเป็นใหญ่เพราะอำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน ซึ่งมีสิทธิกับหน้าที่ตามธรรมชาติของมนุษย์(Wichitwong Na Pomphet, 2005) ร่วมเพื่อสร้างหรือร่วมเพื่อล้มล้าง ถือเป็นแนวคิดหมวดหนึ่งของพลังประชาชนที่เกิดจากการรวมตัว ดังนั้นการจ่ายแจกอำนาจต้องพิจารณาเรื่องความสัมพันธ์ให้มากเป็นพิเศษที่นอกเหนือจากเรื่องของโครงสร้างในการปกครอง สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยนับถึงปัจจุบันมีมาได้125ปี(พ.ศ.2440-2565) แต่ในความหมายจริงๆ ยังไม่ถือว่าเป็นการปกครองตนเองของท้องถิ่นที่แท้จริง เพราะเจ้าหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากรัฐบาลกลาง อีกทั้งไม่ได้มุ่งหมายที่จะส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตย เป้าหมายโดยรวมกลับเป็นการช่วยให้การสั่งการของรัฐบาลกลางในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายและการบริหารให้เป็นไปในระบบเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ระบบราชการและการรวมศูนย์อำนาจเติบโตมากขึ้น แต่การปกครองส่วนท้องถิ่นยังถูกปล่อยปละละเลยและขาดการพัฒนา กล่าวคือเป็นเพียงการนำเรื่องการกระจายอำนาจมาเป็นเครื่องมือ ดังนั้นควรสร้างสมดุลให้เป็นไปตามมรดกทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันต้องเข้าใจในกระบวนการที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง(ตระหนักในการเปลี่ยนแปลง) สามารถวางแผนได้ ยอมรับเกี่ยวกับการเรียนรู้พื้นฐานทางสังคมและรัฐต้องมองชาวบ้านเป็นพลเมือง เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ไม่ใช่มองเป็นแค่เครื่องมือหรือกลไกสู่การปฏิบัติเพียงอย่างเดียว

ท้องถิ่นรัฐไทยในช่วงก่อตัว

โครงสร้างการปกครองที่เป็นระบบ ระเบียบ อยู่ในดินแดนที่แน่นอนและมีความเป็นรัฐประชาชาติ คือประชาชนมีเชื้อสายเดียวกัน ภาษาและวัฒนธรรมคล้ายกัน เช่น ไทย-ลาว การส่งเสริมให้ภาษาไทยเป็นภาษา

ราชการ ในหัวเมืองต่างๆตั้งแต่เหนือ อีสาน ได้ มีการเปิดโรงเรียนอบรม การสร้างการยอมรับในกฎหมาย เป็นต้น(เป็นแนวทางแบบจักรวรรดินิยม)จะว่าไปเปรียบเสมือนเป็นการทำลายระบบท้องถิ่นของระบบข้าหลวงเพื่อยึดอำนาจถึงระบบรากหญ้า ซึ่งการรวมศูนย์อำนาจในอดีตที่ตัดสินใจด้วยคนคนเดียว(อาณานิคมแห่งสมบูรณาญาสิทธิราชย์)รัฐไทยมีการเตรียมการเพื่อปฏิรูปในส่วนภูมิภาค โดยเริ่มอย่างจริงจังมาแต่สมัยรัชกาลที่5 โดยการส่งสมุหเทศาภิบาลไปประจำเมืองต่างๆที่จัดตั้งเป็นมณฑลเทศาภิบาล ในช่วง ค.ศ.1894(พ.ศ.2437) แต่เดิมความที่มีสถานะที่เป็นหัวเมือง โดยเฉพาะเมืองท่าทางไกลหรือที่เรียกว่าเมืองประเทศราช ต่างมีพุทธศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองต่างๆ ทั้งการสร้างพันธมิตรทางการเมืองกับทางราชการหรือราชสำนักและกลุ่มชนพื้นเมืองหรือชนเผ่า ถึงแม้จะได้มีการปฏิรูปการปกครองแต่ไม่ได้ปฏิรูปทางวัฒนธรรม จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ความเป็นสากลและอารยธรรมตะวันตกมาอย่างมา โดยเฉพาะสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม กับนโยบายรัฐนิยม ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2482 เช่น การออกประกาศสั่งห้ามใช้คำว่าลาวกับชาวอีสานให้เรียกลาวอีสานอย่างเป็นทางการว่าพี่น้องชาวไทยจากภาคอีสานหรือชาวไทยอีสาน เป็นต้น

ประเทศไทยหรือสยาม เป็นบ้านเมืองเก่าแก่ที่มีการสืบเนื่องทางวัฒนธรรมแต่โบราณกาลมาหลายยุคหลายสมัย การมีความเป็นชาติมีความเป็นรัฐก่อรวมจากหน่วยชุมชนเป็นหน่วยวัฒนธรรม ขยายความเป็นวัฒนธรรม ขยายความเป็นเมืองบ่งบอกถึงความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มและชนชาติ สิ่งที่เป็นอย่างยิ่งคือการที่จะดำรงความเป็นชาติให้ยืนนานและมั่นคง ต้องเริ่มจากให้คนของชาติรู้จักท้องถิ่น สำนึกและภูมิใจในความเป็นชาติ สร้างความรักชาติให้อยู่ในทุกภูมิภาค แต่ในอดีตการสร้างบ้านแปงเมืองเปรียบเสมือนเป็นการสร้างสถาบันเพื่อเป็นกลไกในการปกครองและขยายอำนาจทางการเมืองปกครอง ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับเมืองจะมีโครงสร้างทางกายภาพที่ซับซ้อนกว่าชุมชน มีผู้นำเป็นหลักในการสร้างสำนึกทางวัฒนธรรมและมีกลุ่มชนที่มีสำนึกร่วมทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ของกลุ่มน้ำสาละวินถึงลุ่มน้ำโขงซึ่งมีความเชื่อมโยงในเรื่องของชาติพันธุ์ต่างๆที่อาศัยเวลายาวนานในการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน มีทั้งการผสมผสาน การแตกแยกขัดแย้งและการประณีประนอม จึงกลายเป็นกลุ่มพูดภาษาไทยสองกลุ่ม คือไทลื้อนาและไทลื้อช้าง มีการรวมญาติ ดองวงศ์ อพยพสร้างบ้านเมืองขึ้นตามแนวลุ่มน้ำโขงตั้งแต่โยนกนครเชียงแสนถึงกัมพูชา ด้วยความที่มีต้นทางที่เป็นแบบอย่างเดียวกันจึงมีความคล้ายคลึงกันในหลายๆทาง เช่น มีบรรพบุรุษเชื้อสายตระกูลเดียวกัน ใช้ภาษาแบบเดียวกันโดยเฉพาะกลุ่มภาษาในตระกูลไต-กะได ซึ่งส่วนใหญ่ในปัจจุบันอยู่ในประเทศไทยและลาว รวมถึงบางส่วนของจีน เวียดนาม พม่าและมาเลเซีย การมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีแบบเดียวกันหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกันทำให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเผ่าพันธุ์ร่วมกัน เช่น ในภาคอีสานของไทย เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมลาวดั้งเดิมกับวัฒนธรรมสยาม ซึ่งมีเงื่อนไขทางภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้เกิดการผนวกทางวัฒนธรรม เช่น ด้านภาษาในลักษณะการออกเสียง ความหมายและอักขรวิธี อีกทั้งมีการเคลื่อนย้ายราษฎรลาวไปสู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงเกิดเป็นหมู่บ้านเล็กบ้านน้อยในชุมชนอีสานช่วงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นได้รับการยกฐานะจากบ้านขึ้นเป็นเมืองในสมัยรัชกาลที่5 จากชื่อบ้านหรือชุมชนที่เป็นชื่อแบบท้องถิ่น เมื่อได้ยกฐานะเป็นเมืองได้ถูกปรับเปลี่ยนชื่อไปจากเดิมโดยทางราชการเพื่อให้เหมาะสมตามโครงสร้าง

ภาษา โครงสร้างคำที่มีมากพยางค์และมักเป็นคำที่บอกความเป็นสากลหรือเป็นการที่ส่วนกลางพยายามจัดรูปแบบให้กับชุมชนโดยเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนชื่อในทุกภาคของประเทศไทย กล่าวคือการเปลี่ยนชื่อเมืองจึงเปรียบเสมือนตัวแทนทางวัฒนธรรมร่วมกันในสังคม เช่น บ้านกุ่มเป็นเมืองร้อยเอ็ด บ้านดอนมดแดงเป็นเมืองอุบลราชธานี บ้านปากแพรงเป็นเมืองกาญจนบุรี บ้านย่านอวดหรือเชือกอวดเป็นอำเภอชะอวดและบ้านด่านกบเจจะเป็นอำเภอประจันตคาม เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าทุกภูมิภาคและเกือบทุกท้องถิ่นล้วนมีอดีต ล้วนมีมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งถ้าไม่เป็นโบราณสถานหรือโบราณวัตถุที่ยังเหลือซากให้เห็นก็มักจะเป็นขนบธรรมเนียมและประเพณีที่รับมาจากการถ่ายทอดจากการบอกเล่าและการปฏิบัติมาจากการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งนี้ เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตนเป็นปฏิสัมพันธ์ของคนที่ต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของตนและทำให้คนเหล่านั้นเกิดความภูมิใจในตัวตนและความรู้สึกสืบเนื่องก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมถึงการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น ภาษาถิ่น ภาษาชาติพันธุ์ วรรณกรรมพื้นบ้าน ศิลปะการแสดง การแต่งกาย พิธีกรรมทางสังคม อาหารการฟ้อนรำ เทศกาลและงานฝีมือในเชิงศาสนาที่สะท้อนในรูปแบบโบราณสถานและโบราณวัตถุเช่น พระพุทธรูป ประติมากรรมดินเผา เจดีย์ พระธาตุ เป็นต้น จนมาถึงยุคที่เราเรียกว่ายุคแห่งการพัฒนา(ต้นทศวรรษ2500-ปัจจุบัน)

ในทุกๆพื้นที่นั้น ต่างมีความเป็นมาหรือมีประวัติศาสตร์ตามพื้นที่นั้น ๆ ตั้งแต่ชาติพันธุ์ของคนพื้นที่เดิมที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเดียวกัน การอพยพ การสร้างชุมชน การมีผู้นำชุมชนตั้งแต่กลุ่มไปชุมชนเล็กๆ จนถึงชุมชนเมือง ได้ถูกกำหนดกฎเกณฑ์และรูปแบบของสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเพราะคำว่าชุมชนถือเป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากกลุ่มคนใช้ชีวิตโดยมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติ ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตามขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีและถือเอาท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นหลักแหล่งในการดำเนินวิถีชีวิต การตั้งถิ่นฐานของชุมชนมีปัจจัยให้พิจารณาได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร วิถีชีวิต ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และอีกส่วนที่เป็นกลไกควบคุมทางสังคมคือ สิ่งที่เหนือธรรมชาติ เช่น ศาสนา ความเชื่อ การทำนายเคราะห์กรรม ไสยศาสตร์และประเพณี เป็นต้น เพราะความเชื่อกับสิ่งที่นอกเหนือกว่าธรรมชาตินี้ ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่ตกผลึกอยู่ในพื้นที่ทุกแห่ง ในบางพื้นที่อาจมีพิธีกรรมเฉพาะ อาจจะเป็นช่วงเวลาพิเศษและพฤติกรรมที่พิเศษ เพราะพิธีกรรมส่วนมากจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แน่นอนของทุกปี ส่วนมากมักเกิดปีละหนึ่งครั้ง เช่น พิธีบุญกลางบ้านหรือตักบาตรกลางบ้านของคนไทยเชื้อสายลาว มักจัดในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคมของทุกปีแต่ละหมู่บ้านแต่ละกลุ่ม จะมีศาลบรรพบุรุษ(ศาลผีโคตร)กลางหมู่บ้าน ทุกๆปีต้องทำการครอบบ้านเจ้าโคตรตามปรัชญาคนลาวที่ว่า เมื่อเป็นโคตรเดียวกันจะไม่ฆ่ากันเองโดยจะมีการทำบุญตักบาตรเข้าร่วมกันกลางบ้าน โยงสายสิญจ์จากแต่ละบ้านมาจุดทำพิธีกลางหมู่บ้านทำอาหารคาวหวานใส่กระถางสามเหลี่ยมเช่นไหว้เจ้าโคตร บางชุมชนนำกระถางกล้วยใส่อาหารคาวหวานจุดเทียนคากิ่ง(ความยาววัดจากปลายคางถึงยอดดอก)ไปวางตามทุ่งตามป่าถือเป็นการสะเดาะเคราะห์ด้วย ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ร่วมทางพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมของท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึง

หลายๆอย่างที่แสดงความเป็นตัวตนและเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของแต่ละพื้นที่ มีความหลากหลายทางชนชั้นร่วมกัน มีคุณค่าทางศีลธรรม คุณค่าทางใจ จิตวิญญาณ ความรู้สึกนำไปสู่เอกลักษณ์และมีต้นทุนที่เป็นของตนเอง ในขณะเดียวกันก็ต้องเข้าใจในกระบวนการที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงหรือตระหนักในการเปลี่ยนแปลงสามารถวางแผนได้ ยอมรับเกี่ยวกับการเรียนรู้พื้นฐานทางสังคมได้และสามารถสร้างแนวทางปฏิบัติต่อการบริหารและพัฒนาบ้านเมืองที่ดีได้

แนวทางต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย

1.ความจำเป็นของทุนนิยม

ในยุคการค้าอาณานิคมและการสร้างชาติ ลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่(New Imperialism)ครอบครองดินแดนที่ล่าหลังกว่า ลงทุนด้านเศรษฐกิจและจัดระเบียบการปกครอง ซึ่งอยู่ในยุคต้นรัชสมัยรัชกาลที่ 5 หรือยุคปฏิวัติสยาม ซึ่งประเทศไทยเริ่มการเตรียมการเพื่อปฏิรูปประเทศ โดยแบ่งการปฏิรูปเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเป็นการพัฒนาด้านการศึกษาและระบบสาธารณสุข โยกเลิกระบบทาส ไพร่ แต่สะดุดเพราะเกิดวิกฤตการณ์วังหน้าพ.ศ.2417 (ทำให้เสียเวลาไปเกือบ 13 ปี) ในระยะที่สอง (ตั้งแต่ พ.ศ.2431) เป็นการปฏิรูปด้านการปกครองส่วนกลางที่ใช้มาแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถ(กว่า 400 ปี) จากเดิมมี 6 กระทรวง มาเป็น 12 กระทรวง เพื่อให้สอดคล้องกับความเจริญของบ้านเมืองและเพื่อเป็นการทำให้มั่นคงที่เป็นเอกราชของกรุงสยาม สำหรับในส่วนของภูมิภาคในปี ค.ศ.1894 (พ.ศ.2437) มีการส่งสมุหเทศาภิบาลไปประจำตามเมืองต่างๆ ที่จัดตั้งเป็นมณฑลเทศาภิบาล เป็นการควบคุมเมืองต่างๆ ภายในพระราชอาณาจักรอย่างใกล้ชิดและเป็นการยืนยันเขตการปกครองของไทยว่าอยู่ถึงไหนและให้สอดคล้องกับ “แผนที่ราชอาณาจักรสยาม” ที่พิมพ์ขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1889 (พ.ศ.2432) ภายใต้การอำนวยการสำรวจของพระวิภาควุธ (เจมส์ เอฟ แมคคาร์ธี) เพื่อเป็นเกราะป้องกันการคุกคามจากชาติจักรวรรดินิยม

ยุคหลังปฏิวัติสยามและการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยหลัง พ.ศ.2475 จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช (Absolute monarchy) เป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย (Constitution Monarchy) ซึ่งถ้าไม่มีระบบประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจราษฎรส่วนมาก(ที่เป็นสามัญชน)ก็ไม่มีโอกาสในทางปฏิบัติที่จะใช้ประชาธิปไตยได้เพราะคนกลุ่มน้อยที่กุมอำนาจเศรษฐกิจอยู่ในมือย่อมมีโอกาสดีกว่าในการใช้สิทธิประชาธิปไตยทางการเมือง ด้วยเศรษฐกิจเป็นรากฐานของการเมืองและสังคม เมื่อเศรษฐกิจเป็นประชาธิปไตยการเมืองและสังคมก็จะเป็นประชาธิปไตยด้วย เพราะตามแนวทางการปกครองแบบประชาธิปไตยคือแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่เพราะอำนาจสูงสุดเป็นของปวงชนซึ่งมีสิทธิกับหน้าที่ตามธรรมชาติของมนุษยชน ระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงอยู่ได้ต้องประกอบด้วย กฎหมาย ศีลธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตหรือในโบราณกาลเรียกว่า การปกครองโดยสามัคคีธรรม ที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของคนไทยคือมีขนบธรรมเนียมทางศาสนา

ผลพวงจากแนวคิดเสรีนิยมต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน ทำให้คนให้ความสำคัญกับการเลือกแบบปัจเจกโดยไม่คำนึงถึงความเป็นชุมชน ส่งผลให้ขาดความเป็นปึกแผ่นในสังคมและขาดความมีสมาชิกภาพในชุมชน อีกทั้งแนวคิดชุมชนนิยมที่อ้างอิงถึงเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมที่ยังลึกในเรื่องราวของชุมชนต่างถูกละเลยและมองข้าม อันเป็นผลพวงจากการเติบโตทางการตลาดแบบสุดขั้ว ตามที่ ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard) มองว่าอำนาจของทุนได้ทำการครอบงำมนุษย์ด้วยระบบสัญญาณ ทำให้มองภาพออกได้ว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตบางอย่างได้ถูกกำหนด จัดตั้งให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของระบบ เช่น การแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ การใช้สกุลเงินสากล เป็นต้น เพราะสิ่งสำคัญสุดต่อโครงสร้างอำนาจนิยมคืออำนาจทางเศรษฐกิจ(ทุน)ที่สะท้อนให้เห็นว่าทุกอย่างสามารถตีเป็นราคาได้แม้กระทั่งเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม ดังทฤษฎีตาบสองเล่ม อันสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนในยุคแห่งความขัดแย้งทางศาสนาคริสต์ระหว่างคริสตจักรและอาณาจักร(อำนาจทางการเมือง-อำนาจเงิน)กุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจก้าวสู่อำนาจทางการเมืองหรืออาจเรียกได้ว่าอำนาจทุนเปรียบเสมือนเป็นมายาคติที่อยู่เหนือการเมืองการปกครอง

2.การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต่ออำนาจทางวัฒนธรรม

การแยกตัวของชนชั้นของรัฐไทยสมัยโบราณ โดยเฉพาะระบบอุปถัมภ์ที่เข้มข้นมากในของระบบราชการไทยที่ยึดหลักการปกครองโดยกฎหมาย ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างเรื่องของอำนาจกับวัฒนธรรม ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้ยังฝังลึกในความรู้สึกมาจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านยังมองว่าคนในระบบราชการ ยังกุมอำนาจของรัฐอย่างเหนียวแน่นแม้จะเข้าสู่ระบบทุนนิยมเต็มรูปแบบแล้วก็ตาม การเกิดวัฒนธรรมในพื้นที่หรือวัฒนธรรมชุมชนโดยเฉพาะในสังคมชาวพุทธ มักมีที่มาที่ไปหรือจุดเริ่มต้นที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา เช่น การร่วมสร้างร่วมบริจาคทั้งที่เป็นเงินทองและที่ดินสำหรับการทางศาสนาหรือที่เรียกว่า กัลปนาอุทิศ ถือเป็นจุดเริ่มต้นและก่อตัวของกลุ่มคนแล้วก่อเกิดการรวมตัวเป็นหน่วยวัฒนธรรมและผลผลิตจากการขยายตัวทางวัฒนธรรมนำไปสู่การขยายตัวของเมือง

สังคมไทยเป็นสังคมแบบที่ต้องพึ่งพิงศาสนาและวัฒนธรรม เรียกได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางชีวภาพ (symbiotic relationship) ดังนั้นการพัฒนาสังคมจำต้องพัฒนาทางด้านศาสนาควบคู่กันไป เพราะมิติทางชาตินิยม(ในเชิงอุดมคติ) ต้องประกอบไปด้วยมิติทางการเมือง มิติทางวัฒนธรรมและมิติทางศีลธรรม จากแนวคิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต ที่เน้นทบทวนความเข้าใจในบทบาทและพลังที่เป็นจริงในมิติทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการสื่อสารที่มีต่อระบบจิตสำนึกของผู้คน ทำให้นึกถึงเหตุแห่งการเกิดวิกฤติทางวัฒนธรรม ที่มักจะเกิดจากความขัดแย้งในตัวเองหรือการเห็นประโยชน์ส่วนตน(ความไม่ละอาย) จิตสำนึกและวิถีคิด ซึ่งต้นเหตุในภาพกว้างของสังคมเป็นความขัดแย้งระหว่างกฎหมายและประเพณีท้องถิ่นที่มีความเหลื่อมล้ำกันมาก เป็นต้น แต่อย่างน้อยยังมีช่องว่างระหว่างอำนาจท้องถิ่นและอำนาจศูนย์กลาง การวางรากฐานทางสังคมที่ดีพอที่จะลดการแทรกแซงจากภายนอกได้ โดยเฉพาะโครงสร้างของท้องถิ่น(ในระดับชุมชน-ตำบล)ที่เรียกได้ว่าเป็นโครงสร้างประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยแบบรากหญ้า มีอัตลักษณ์และการแสดงออกถึงความผูกพันกับถิ่นกำเนิดชัดเจน

ในยุคต้นของการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย ได้นำกระบวนการรักษาอำนาจและการใช้อำนาจ โดยผ่านวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรม ได้แก่ กติกาภายในยุค จอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่มีการใช้อำนาจ (power authority) โดยชอบธรรม (legitimacy) ผ่านระบบสัญลักษณ์ด้วยเห็นว่าประเทศชาติจะรุ่งเรืองแข็งแรงได้ ต้องสร้างความเจริญปึกแผ่นให้แก่ชนบท เห็นได้จากการเริ่มให้มีเครื่องหมายหรือตราประจำจังหวัดเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนผ่านตราสัญลักษณ์ เป็นอำนาจที่กรองผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมอย่างละเอียดละออ แยกย่อย ยอมรับและยินยอม อาจกล่าวได้ว่า สังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวแปรที่สร้างพลวัต บางครั้งรัฐจำเป็นต้องปรับตัวหรือแปรรูปตามสภาพสังคมนั้นๆ ซึ่งความเป็นพลเมืองเริ่มมีความชัดเจนจากอิทธิพลของลัทธิอาณานิคม ดังที่เกิดการบังคับใช้สิทธิออกอาณาเขต ทำให้ฐานะของความเป็นพลเมืองเด่นชัดขึ้น คำว่าพลเมือง(citizen) มีต้นแบบมาจากภาษาละตินที่มีความหมายว่า สมาชิกของเมือง(member of a city)เงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐขึ้นอยู่กับเนื้อหาของการปฏิบัติทางการบริหารทั้งที่เป็นเชิงโครงสร้างและหน้าที่(ข้าราชการ) ต้องสร้างสมดุลให้ได้เพื่อเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ต้องเข้าใจในความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของประชาชนด้วย รวมถึงความเป็นเงื่อนไขของกันและกัน เช่น ความรู้ดีกับพฤติกรรมดี ดังที่เพลโต(Plato)มองว่ากลุ่มปัญญาชนจะปกครองประเทศได้ดีที่สุด แต่ไม่ใช่เสียทั้งหมดกับปัจจุบันกาล เพราะถึงแม้การเมืองมีขึ้นเพื่อบรรเทาทุกข์และแก้ไขความชั่วร้ายจากปัญหาต่างๆของมนุษย์ แต่การมีส่วนร่วมและการปกครองตนเองยังถือเป็นวิธีการสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของพลเมืองและศักยภาพของชุมชน

การมองประโยชน์ส่วนตนเพื่อเหตุผลทางการเมืองโดยมองสิ่งที่เป็นปัจจุบันมากจนเกินไปแก่ชาวบ้าน จนละเลยความยั่งยืนของท้องถิ่นตามวิถีชาวบ้าน เพราะประชาชนในบางท้องถิ่นยังสืบทอดการเมืองแบบเน้นความเป็นส่วนตัวและส่งผ่านถึงระบบอุปถัมภ์จากคามมีบารมีของนักการเมืองท้องถิ่น แต่ปัจจุบันไม่ใช่โลกของการแบมือรอรับเพียงอย่างเดียวเพราะวัฒนธรรมมันเปลี่ยนไป ความจำเป็นในการเลือกข้างเริ่มมีความชัดเจนตามจุดเปลี่ยนผ่านนั้นๆ ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องพูดถึงเรื่องของคุณค่าและวัฒนธรรมในกระบวนการของท้องถิ่น เพราะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นความมีโลกทัศน์ในพื้นที่ กล่าวคือ มีการเกิด สะสม ปรับเปลี่ยน ถ่ายทอด เรียนรู้และเชื่อมโยงสัมพันธ์ในท้องถิ่นนั่นเอง ต้องคำนึงถึงพลวัตระหว่างผู้แสดงที่ไม่ใช้รัฐด้วย รวมถึงความหลากหลายของพื้นที่สาธารณะอันมีส่วนช่วยในการช่วงชิงในเชิงยุทธศาสตร์การเมืองท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าเปรียบเป็นตัวสะท้อนต่อกลไกที่ภาคส่วนต่างๆของการประชาสังคมใช้ต่อรองกับรัฐ ทั้งในรูปแบบของการเมืองท้องถิ่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ,การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไปจนถึงการเมือง (ระดับมหภาคหรือนโยบายของรัฐ) ซึ่งการพัฒนาที่ก่อตัวจากบริบทต่างๆนี้ สามารถนำมาถ่ายทอดในรูปแบบความรู้ได้ เป็นความรู้ควบคู่วัฒนธรรม อีกทั้งความเป็นวัฒนธรรมสมัยนิยมหรือจะเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมประชานิยมของไทยในยุคปัจจุบัน ทำให้การเมืองภาคประชาชนมีการขับเคลื่อนชนิดที่เรียกได้ว่า ออกตัวแรงต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีเอกภาพเอาเสียเลยทั้งทางการเมืองและการบริหาร ที่กล่าวเช่นนี้เพราะทุนวัฒนธรรมของชนชั้นนำมีความสัมพันธ์กับทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจ

การบริหารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย

ประเทศไทยมีรูปแบบการเลือกผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คล้ายกับการเลือกรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) แบบอังกฤษ โดยมุ่งเพื่อให้ส่งผลต่อการเลือกตั้งสนามใหญ่ กล่าวคือเป็นการยอยสนามให้เกิดเป็นกลุ่มเล็กๆมากขึ้น เลือกหัวหน้าหรือนายกในท้องถิ่นเพื่อให้ดูแลพื้นที่เฉพาะ ต่างจากการดูแลแบบเก่าคือใช้อำนาจแบบประเพณีนิยม (Traditional local authorities) กระบวนการของการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นตามวิถีประชาธิปไตยที่ไม่ควรละเลยอีกอย่างคือ ในการเลือกตั้งควรจัดให้เป็นประเด็นแห่งความคิดเห็นของสาธารณะ ถือเป็นการให้ความสำคัญกับการเป็นพลเมือง ไม่ใช่แค่เอาใจแต่คนส่วนน้อยที่สนับสนุนผู้สมัครเลือกตั้ง ดังนั้น ต้องให้ทั่วถึงทุกฝ่ายทุกภาคส่วน ตัวผู้สมัครต้องมีจิตใจที่ไม่คับแคบ ยอมรับกับการวิพากษ์ให้ได้ อีกทั้งข้อบัญญัติท้องถิ่นต่างๆที่ประชาชนไม่เคยรู้ ที่จริงแล้วสำคัญมากทั้งทางสิทธิและหน้าที่ ที่ต้องพึงได้รับรู้ และการสนทนาของคนจน คนธรรมดาสามัญ ยิ่งควรจะต้องรับฟัง มากกว่าหน่วยงานใดๆเสียด้วยซ้ำ ต้องใช้เทคนิคร่วมกันนำ (accompanying/Co-existing) มาช่วยเสริมแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพราะรูปแบบการปกครองของไทยแต่เดิมเป็นการจัดการแบบรวมศูนย์คือ อยู่ในความรับผิดชอบของคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจตามกฎหมาย เป็นการจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐส่วนกลาง โดยที่ชาวบ้านคนไทยทั่วไปและประชาชนในท้องถิ่นในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมแทบจะไม่มีบทบาทในการตัดสินใจว่าสมควรจะใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทใด เพื่อเป็นทรัพยากรในการพัฒนาหรือไม่อย่างไร กล่าวคือ ยังเป็นรูปแบบการบริหารจัดการแบบผูกขาด รวมศูนย์อำนาจและสั่งการแนวดิ่ง (monopolized top-down/directive management) ดังทัศนะของ ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ กล่าวไว้ว่า “อำนาจมักอยู่กับราชการส่วนกลางโดยเฉพาะกรมต่างๆ เป็นการปกครองแบบแนวดิ่ง ไม่มีการประขามติ กรมมักกำหนดสิ่งต่างๆเอง ทำให้องค์กรท้องถิ่นขาดความต่อเนื่องกับองค์กรปกครองตนเองแบบดั้งเดิมของตำบลและหมู่บ้าน ชาวบ้านซึ่งแต่เดิมเคยช่วยเหลือการทำงานและรับผิดชอบในการดูแลหมู่บ้านต่างเล็กสนใจในกิจการของส่วนรวมปล่อยให้เป็นที่ขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ” (Laothammatas, 2014) เห็นได้ว่าการทำงานที่ทุกสิ่งอย่างต้องถูกควบคุมจากส่วนบนและส่วนกลาง ยังผลให้การขาดการปฏิสัมพันธ์กับประชาชนหรือชนชั้นระดับกลางหรือในระดับท้องถิ่น และเพื่อให้การพัฒนาให้ครอบคลุมและและสอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงต้องปรับกระบวนการบริหารเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมจัดการท้องถิ่นของตนเองให้มากขึ้นนั่นคือ รูปแบบการจัดการในแนวระนาบที่มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือร่วมใจ (Cooperative/flat/non- directive management) โดยสร้างโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เข้ามาช่วยคิด ต้องเปิดหูฟังชาวบ้านพูด ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นและตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชาวให้มากขึ้น ประการสำคัญจะต้องทำงานด้วยความโปร่งใส (transparency) และไม่มีผลประโยชน์หรือวาระซ่อนเร้น (free of hidden agenda) เปิดใจและยอมรับศักดิ์ของชาวบ้าน ต้องใช้ความจริงใจค่อยเป็นค่อยไปเชิงกระบวนการซึ่งสามารถแบ่งเบาภารกิจภาครัฐ กล่าวคือ เมื่อคนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจมีความเข้มแข็งและมีความมั่นใจในการจัดการมากขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม โดยใช้แนวคิดการสร้าง

ความรู้ร่วมกันระหว่างนักวิชาการ นักอนุรักษ์ นักวิชาการท้องถิ่น ผู้รู้ในท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้านและผู้คนทั่วไปที่สนใจเรียกได้ว่ามีส่วนร่วมแบบกว้างขวางทั่วถึง

ด้วยสภาพสังคมไทยในอดีตซึ่งถูกมองว่าเป็นสังคมที่มีสภาพแบบไร้โครงสร้าง (loose structure) มาอย่างยาวนาน เป็นสังคมแบบพุทธ(สังคมคนเดียว)ดั่งสังเกตได้จากพฤติกรรมของคนไทย เช่น เรื่องของพระเดชและพระคุณ(extraordinary goodness) ความเกรง (felling involved) ผู้ใหญ่-ผู้น้อย(superior-inferior)และเรื่องความเป็นญาติพี่น้อง(age status and family like atmosphere) ที่ถูกมองว่าเป็นจุดด้อยต่อการบริหารและการพัฒนาให้เป็นสมัยใหม่ แต่ในทางกลับกันมองย้อนมาในมุมมองของท้องถิ่น มองความเป็นชุมชน น่าจะเป็นจุดแข็งในการที่จะรวมกลุ่มรวมก่อได้ง่ายยิ่งกว่าเพราะมีปัจจัยในเรื่องที่ละเอียดอ่อนด้านพฤติกรรมเป็นตัวช่วยผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมและถือว่าไม่เป็นการละเลยความเป็นคนภายในให้แสดงพลังออกมา ที่สำคัญอย่างยิ่งจะต้องเน้นและเริ่มที่ชุมชนเป็นหลัก เพราะความหมายของชุมชน (community) คือเป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากหมู่คณะที่ดำรงอยู่โดยมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติและย่อมมีสภาพบุคคลคือ มีสิทธิและอำนาจหน้าที่ได้ตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งเกิดจากการที่คณะบุคคลดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตามขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณีและถือเอาท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นหลักแหล่งในการดำเนินวิถีชีวิต (Praichanjit, 2003) ซึ่งชุมชนที่เล็กสุดก็คือหมู่บ้านกล่าวคือ ความเป็นเจ้าบ้านต้องเข้าใจในบริบทของชุมชนของตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งการสร้างชีวิตของชุมชน(เมือง/ชนบท) เศรษฐกิจท้องถิ่นและการแยกอำนาจให้ชุมชน ในบางท้องถิ่นมีการพัฒนาในเชิงพื้นที่อย่างมากพร้อมกับการรับความทันสมัยมาใช้โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสภาพสังคมแบบดั้งเดิม ทำให้ความเป็นรากเหง้าเดิมของชุมชนสูญหาย ซึ่งการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแต่อดีตมีปัจจัยให้พิจารณาได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ (พื้นที่) จำนวนประชากร วิถีชีวิต ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และอีกส่วนที่เป็นกลไกควบคุมทางสังคมโดยเฉพาะในกลุ่มชาติในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์คือ สิ่งที่เหนือธรรมชาติ (supernatural/spirit) เช่น ศาสนา ความเชื่อ การทำนายเคราะห์กรรมไสยศาสตร์และประเพณี เป็นต้น เพราะความเชื่อกับสิ่งที่นอกเหนือหรือเหนือกว่าธรรมชาตินี้ ถือได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่ตกผลึกอยู่ในพื้นที่ทุกแห่ง บทเรียนจากการพัฒนาระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การจัดการและแย่งชิงทรัพยากร กระแสระบบนายทุนและความเป็นสมัยใหม่ รวมถึงผลกระทบจากโครงการของรัฐหรือนโยบายของรัฐที่เน้นแต่การพัฒนาและที่ตามมาคือความก้าวหน้า ทำให้ละเลยอดีตและรากเหง้าของสังคม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การแปลกแยกทางสังคมของผู้คนและส่งผลต่อความเสื่อมและการล่มสลายของความเป็นวัฒนธรรมชุมชน ตัวอย่างเช่น การย้ายถิ่นฐานหรืออพยพไปในสถานที่ที่แตกต่างจากจุดเดิมที่เคยอยู่ สิ่งที่เกิดขึ้นไปไม่ใช่แค่ทางด้านภูมิศาสตร์ (พื้นที่) เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงภาวะกดดันทางร่างกาย จิตใจและวัฒนธรรมรวมอยู่ด้วย เพราะสภาพสังคมไทยแต่ดั้งเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรมแบบชาวนาวิถีชีวิตแบบชนบทพึ่งพาอาศัยกันชุมชนมีสายสัมพันธ์ความเป็นพี่น้องเครือญาติสูงและยังด้วยความเป็นสังคมแบบพุทธมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประเทศ การถูกกล่อมเกลางานสังคม ชนบประเพณีที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงโดยมีหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลาง ทำให้สภาพและโครงสร้างทางสังคมท้องถิ่นแบบไทยมีลักษณะ

เป็นแบบสังคมเดี่ยวสำนึกถึงเรื่องบาปบุญคุณโทษ แต่มองในอีกแง่ก็ถือว่าเป็นข้อดีที่ช่วยจรรโลงจิตใจ กลุ่มเกล่าจิตใจให้อยู่ในธรรม ให้นุชนหันหน้ามาเพื่อทำการตกลงโดยธรรม เมื่อนำผนวกกับแนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่ถูกผลักดันไปพร้อมๆ กับการปฏิรูปภาครัฐ รัฐถือโอกาสนำเรื่องการกระจายอำนาจมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชาวบ้านและเสริมบทบาทของการประชาสังคมไปพร้อมๆ กัน ช่วยทำให้ชาวบ้านได้มีส่วนเกี่ยวข้องในนโยบายและการตัดสินใจของท้องถิ่นด้วยเนื้อหาที่เข้มข้นมากขึ้น

ถึงแม้วัฒนธรรมท้องถิ่นจะสะท้อนให้เห็นหลายๆ อย่างที่แสดงความเป็นตัวตนและเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของแต่ละพื้นที่ เช่น มีความหลากหลายชนชั้นร่วมกัน มีคุณค่าทางศีลธรรม คุณค่าทางใจ จิตวิญญาณ ความรู้สึก จนนำไปสู่เอกลักษณ์และการรวมกลุ่ม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและความสำคัญของประชาชนที่มีต้นทุนเป็นของตนเอง แต่ด้วยรูปแบบการปกครองแบบส่วนภูมิภาคจัดการแบบรวมศูนย์อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มคนที่มีอำนาจตามกฎหมายการปกครองที่ยังคงถูกผลักดันจากส่วนกลาง เป็นการจัดการของเจ้าหน้าที่รัฐส่วนกลาง ประชาชนในท้องถิ่นในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมแทบจะไม่มีบทบาทในการตัดสินใจว่าสมควรจะใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทใด เพื่อเป็นทรัพยากรในการพัฒนาหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการที่จะทำให้ท้องถิ่นพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและให้สอดคล้องกับสภาพความเจริญของท้องถิ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้พลังของคนในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้สัมฤทธิ์ผล ต้องใช้รูปแบบการจัดการในแนวระนาบที่มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือร่วมใจโดยสร้างโอกาสและส่งเสริมให้ชาวบ้าน ได้เข้ามาช่วยคิด รับฟังชาวบ้าน พูดและต้องยอมรับฟังความคิดเห็นพร้อมตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชาวให้มากขึ้น เมื่อคนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจมีความเข้มแข็งและมีความมั่นใจในการจัดการมากขึ้น ก็จะเข้ามาสู่กระบวนการบริหารและจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เน้นศึกษาเรื่องราวในอดีตและปัจจุบันทุกมิติของชุมชนภายใต้หลักการพื้นฐานที่ว่าทุกภาคส่วนของชุมชนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้และต้องพร้อมยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงแต่ต้องไม่ให้ขัดกับคุณลักษณะทางภูมิสังคมและระบบความเชื่อพื้นฐาน ด้วยการให้อำนาจกระจายตัวสู่ระดับท้องถิ่นโดยที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตนตามสมควร จะนำไปสู่การเพิ่มความมั่นคงและปลอดภัยของชีวิต อารงรักษาความหลากหลายในมิติทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พร้อมส่งเสริมคุณค่าของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่นในระยะยาว ถือได้ว่าเป็นแนวทางของการสร้างสมดุลให้เป็นไปตามมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

อาจกล่าวได้ว่าระบอบการปกครองและการบริหารบ้านเมืองที่ดี มีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้งระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมจากทัศนคติและนโยบายของรัฐหรือจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำตามตลาดโลก ภาวะวิกฤตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 หรือกรณีพิพาทต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลไปสู่การเพิ่มหรือลดของการเข้ามีส่วนร่วมมากกว่าที่ระดับของความ เป็นทันสมัยทางสังคมของชาติกระตุ้นให้เกิดเสียอีก นอกจากนี้ยังมีเรื่องของเผ่า เชื้อชาติและศาสนา ที่มี

อิทธิพลต่อการเพิ่มหรือลดการมีส่วนร่วม ดังนั้น ความก้าวหน้าจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งทางความคิด กล่าวคือ ต้องมีทั้งภาวะเป็นอยู่(thesis)มีภาวะแย้ง(antithesis)และมีภาวะผสาน(synthesis) แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องพิจารณาถึงผลทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย

ในทางการบริหารรัฐกิจ (public administration) เป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการของรัฐ ให้ความสนใจแต่ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมภายในหรือกล่าวได้ว่าเป็นการบริหารระบบราชการหรือมีโครงสร้างแบบระบบราชการ คือไม่เน้นความเป็นส่วนตัว ยึดหลักความมีเหตุผล เน้นหลักความสามารถ แต่การบริหารจัดการภาครัฐ (public management) มีความหมายกว้างกว่าการบริหารภายใน ที่สำคัญไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายในบริบทของตัวแทนรัฐบาลเท่านั้น (Nimpanich, 2005) อาจกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการภาครัฐเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายทั้งที่เป็นส่วนราชการ ภาคการเมือง ภาคเอกชนและประชาชน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะโครงสร้างรูปแบบอำนาจและการใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองในการบริหารจัดการทั้งทรัพยากร เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงอำนาจรัฐกับการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงการสร้างสมดุลเชิงอำนาจภายในรัฐ ซึ่งแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับพลเมืองและการคืนอำนาจให้กับประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นจิตวิญญาณสาธารณะ โดยแนวคิดนี้มีรากฐานมาจาก แนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย (Democratic Citizenship) , ตัวแบบชุมชนและประชาสังคม (Model of Community and Civil Society) , ทฤษฎีองค์การที่อาศัยหลักมนุษยนิยมและรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ (Organization Humanism and New Public Administration) และ รัฐประศาสนศาสตร์ในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Public Administration) (Siriprakrob, 2017) ซึ่งในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเรื่องของท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ เพื่อให้อำนาจกระจายตัวสู่ระดับท้องถิ่นโดยที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนในการใช้อำนาจเหล่านี้ เพื่อประโยชน์สุขในการดำเนินชีวิตตามสมควร อันจะนำไปสู่การเพิ่มความมั่นคงและปลอดภัยของชีวิตและธำรงรักษาความหลากหลายในมิติทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม อีกอย่างคือ เป็นการส่งเสริมคุณค่าของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวให้ได้ และด้วยบริบทของพลเมืองกับเรื่องของจริยธรรมของความเป็นพลเมืองที่ดีจะสะท้อนออกมาจากตัวผู้บริหารบ้านเมืองที่ดีเช่นกัน เมื่อบ้านเมืองมีการบริหารที่ดีมีคุณธรรม เมื่อระบบขั้นพื้นฐานดีจะส่งผ่านสู่การบริการสาธารณะที่ดีหรืออาจกล่าวอีกทางหนึ่งได้ว่าเป็นการจัดการที่มาจากแนวคิดแบบจริยศาสตร์และความสัมพันธ์ของคน โดยความเป็นพลเมืองช่วยสร้างความเข้มแข็งช่วยป้องกันความเป็นพลเมืองแห่งรัฐและเข้ามามีส่วนร่วมจัดการภาครัฐได้ด้วยตนเอง (Denhardt, 2004)

การจะพัฒนาท้องถิ่นต้องใช้ชุมชนเป็นหน่วยปฏิบัติการพื้นที่ โดยเน้นศึกษาเรื่องราวในอดีตและปัจจุบันทุกมิติของชุมชนภายใต้หลักการพื้นฐานที่ว่าทุกภาคส่วนของชุมชนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้และต้องการยอมรับความแตกต่างในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและต้องให้ความสำคัญกับคุณลักษณะทางภูมิสังคมรวมถึงระบบความเชื่อของท้องถิ่นนั้นๆด้วย เพราะในทฤษฎีวัฒนธรรมบางครั้งยัง

อ้างอิงในส่วนของสังคม ซึ่งบ่อยครั้งมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีสังคมสมัยใหม่เช่น ทฤษฎีของคาร์ลมาร์กซ์ (Karl Marx) ที่อ้างอิงเรื่องของการปัจจัยการผลิต โครงสร้างขนาดใหญ่ทางการเมืองและสังคมตระหนักรู้และอีกหนึ่งนักทฤษฎีสังคมศาสตร์คือแมกซ์ เว็บบอร์ (Max Webber) ที่กล่าวถึงเรื่องชนชั้น พรรคและสถานะซึ่งต่างมีความหลากหลายแต่สามารถแยกให้เห็นชัดเจนได้โดยมองแบบกว้างๆ ดังเมื่อพูดถึงวัฒนธรรมร่วมสมัย (Culture modernization) อันเป็นพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึคนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสภาพต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของกลุ่มคนที่สร้างสืบต่อมาจากอดีตกาล เช่น พฤติกรรม (Behaviors) สะท้อนออกมาในรูปแบบทางวัฒนธรรม (Cultural), ศาสนา (Religious) สะท้อนความเป็นศิลปะและเรื่องรสนิยม (Artistic), การศึกษา (Education) สะท้อนให้เห็นหลักใช้เหตุและผลหรือวิทยาศาสตร์ที่เป็นระบบ (Scientific) และธรรมชาติของสังคม (Nature of socio) เป็นต้น สำหรับท้องถิ่นที่เป็นสภาพพหุภาคี (Multi-sectorial) ยิ่งต้องใช้ความเฉพาะด้าน-เฉพาะท้องถิ่น การแสดงออกถึงความหมายทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องใช้กระบวนการ “ความนิยม” มาเป็นตัวชูโรง เพราะแต่ละท้องถิ่นต่างมีค่านิยมพื้นฐานอยู่แล้ว ซึ่งถือว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมแต่เดิม การที่ถูกกระบวนการการเมืองเข้ามาครอบงำทำให้ค่านิยมท้องถิ่นไปเป็นค่านิยมสากล ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงค่อยๆ สูญหายไป ฉะนั้นการให้คุณค่ากับเรื่องราวแบบดั้งเดิม เช่น ภูมิปัญญา ตำนาน สุภาษิต ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คำบอกเล่าจากคนเก่าแก่ จะเป็นตัวเสริมให้ทฤษฎีแบบอนุมาน (inductive theory) มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น หากลองคิดแบบสวนกระแส อาจได้วิถีสันติภาพอันจะขัดกับการได้ประโยชน์ (ที่ตีราคาได้) แต่จะเป็นอัตลักษณ์ใหม่ในระดับชุมชนท้องถิ่นที่ก่อพันธะผูกพันทางมนัสานิกของคนในชุมชนก็อาจเป็นไปได้

แนวคิดเรื่องท้องถิ่นจำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้คนท้องถิ่นทำ บุคลากรควรเป็นคนท้องถิ่น จะทำให้มีความต่อเนื่องในการทำงาน เพราะมีความผูกพันกับพื้นที่ ส่วนท้องถิ่นเองต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้ได้ ให้เป็นที่ประจักษ์ว่าสามารถทำได้ด้วยตนเองตามหลักของการปกครองตนเอง (Self-Government) ดังที่ นรนิติ เศรษฐบุตร กล่าวไว้ว่า “การกระจายอำนาจต้องให้ท้องถิ่นตัดสินใจด้วยตัวเอง หัดล้ม หัดเจ็บเอง” เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเอง อีกทั้งการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการประสานความร่วมมือร่วมใจ (Cooperative/flat/non directive management) โดยสร้างโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามาช่วยคิด ต้องเปิดหูเพื่อฟังชาวบ้านพูด ต้องยอมรับฟังความเห็นและสนองตอบต่อความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านให้มากขึ้นและที่สำคัญจะต้องทำด้วยความโปร่งใสและไม่มีผลประโยชน์หรือวาระซ่อนเร้น (Office of the Permanent Secretary, Prime Minister Office, 2015) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เรื่องการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพราะทุกพื้นที่ต้องมีทรัพยากรที่เป็นของตนเอง ถ้านำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็เกิดการพัฒนาในท้องถิ่น สร้างงานสร้างรายได้จากทุนทางสังคมวัฒนธรรมและทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นตนเอง สร้างท้องถิ่นที่บริหารจัดการตนเองได้ แต่การที่จะให้ท้องถิ่นและประชาชนตื่นตัวกับความรักท้องถิ่น รักชาติของตน ภาครัฐย่อมมีส่วนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างท้องถิ่นตนเองด้วยเพราะเมื่อคนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ มีความเข้มแข็ง

และมีความมั่นใจในการจัดการมากขึ้น ดังนั้นนโยบายของรัฐที่ดีต่อส่วนท้องถิ่นต้องตั้งให้อยู่บนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภูมิภาค โดยการสร้างอัตลักษณ์ เอกลักษณ์และเอกภาพของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ต้องสร้างหัวใจชุมชน ร้อยเรียงเรื่องราวของชุมชน ทำให้ทุกคนอยากเสียสละเพื่อชุมชน ทำให้ลึกซึ้งและเกิดคุณค่าอย่างจริงจังและจริงใจ เพราะความเป็นตัวตนของตนเองที่เรียกว่าอัตลักษณ์หรือกล่าวว่าเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตและจิตใจสำนึกของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

สรุป

รัฐและการเมืองมีส่วนสร้างท้องถิ่นเป็นอย่างมากในสังคมประเทศไทยหรือกล่าวได้ว่า รัฐสร้างหน่วยท้องถิ่น แต่ต้องมองด้วยความมุ่งหวังเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดี (optimistic view) ตามแนวอภิบาลเพื่อประชาธิปไตย ใส่ใจในความสัมพันธ์ของความเป็นรัฐและความเป็นท้องถิ่น ที่สำคัญต้องให้ความสำคัญกับความเกี่ยวข้องด้านพลเมืองและการมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ ด้วยกระแสการมองกลับสู่ท้องถิ่น (turn to the local) โดยเฉพาะในทางการเมืองและวัฒนธรรม อันมีพื้นฐานทางศาสนา วาระทางสังคม เทคโนโลยีหรือแม้แต่ความสัมพันธ์ทางอำนาจจากกลุ่มหรือเครือข่ายต่างๆ ดังนั้นการบริหารท้องถิ่นอย่างอิสระ (อย่างแท้จริง) การได้นักการเมืองท้องถิ่นที่ทำงานเพื่อพัฒนามนุษย์มากกว่าทำงานเพื่อให้อยู่ต่อ เปลี่ยนความเข้าใจเชิงปัจเจกมาเป็นชุมชนมากขึ้น ให้รู้จักส่งต่อ ส่งเสริม ทั้งเพื่อแก้ไขและปรับปรุงอันจะเป็นประโยชน์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ กล่าวคือ นอกเหนือการสร้างการเมืองของนักการเมืองแล้ว จำเป็นต้องร่วมกันสร้างการเมืองของพลเมืองให้เข้มแข็งและกว้างขวางยิ่งขึ้น กล่าวคือ เป็นการสร้างสาธณะนิยมที่เน้นการสร้างพลเมือง (Civic Republicanism) นั้นเอง

ถึงแม้กระแสของโลกที่เปลี่ยนไปส่งผลให้สภาพสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่ในความเป็นวัฒนธรรมนั้นจะต้องใช้เวลาจนถึงจะเปลี่ยนไปได้ทั้งกระบวนการ เราจึงได้เห็นถึงการผสมผสานความเป็นปัจจุบันและความเป็นอดีตสะท้อนออกมาทางพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของคนทั้งที่เป็นแบบแผน การประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด เรียกได้ว่าเป็นการร่วมสมัยของวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมร่วมสมัย ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์พื้นที่และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่เป็นชุมชนหรือเมืองต้องไม่ละเลยความเป็นชุมชนภายใน ด้วยหัวใจของความเป็นตัวตนของวัฒนธรรมต้องออกมาจากคนภายในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ต้องไม่ขาดการปะติดปะต่อความเป็นปัจเจกแห่งท้องถิ่น จากวลีที่ว่า“ไม่มีสิ่งใดมีคุณค่าในทางปฏิบัติเทียบได้กับทฤษฎีที่ดี”แสดงให้เห็นว่าการเตรียมพร้อมรับมือในทางบริหารและพัฒนาในยุคปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้คุณค่าในทางปฏิบัติโดยใช้การประเมินคุณค่าตามทฤษฎีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การพิจารณาตามทฤษฎีการกระทำ (Action theory) ที่เน้นศึกษาทางค่านิยมและข้อเท็จจริง ใช้วิธีการและมุมมองแนวปฏิฐานนิยมเป็นเครื่องมือช่วยเพื่ออธิบายและคาดการณ์ โดยเฉพาะค่านิยมแบบปัจเจกและการแสดงความคิดเห็นแบบเห็นพ้องต้องกัน เกิดความเข้าใจร่วมตามแนวประชาธิปไตย เป็นต้น

สิ่งที่ท้องถิ่นควรมีและจำเป็นต้องมีคือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในสังคม (Social solidarity) เพื่อตอบโจทย์ของท้องถิ่นเองว่า ต้องตื่นตัวเพื่ออะไร ต้องทำให้เกิดผลต่อท้องถิ่นได้อย่างไร ต้องทำด้วยตนเองและต้องปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่นได้หรือไม่ เพราะเมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยน คนรุ่นใหม่มีแนวคิดเปลี่ยนไปจากคนรุ่นเก่า บางสถานที่ต้องปรับตัวให้รองรับกับประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน เช่น วัด ปรับเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลป์ โบสถ์ (คริสต์) ผันตัวเป็นห้องสมุดชุมชนหรือมัสยิด(อิสลาม)จัดเป็นพื้นที่ทำงานของชุมชน (Co-working space) ถือได้ว่าเป็นการเห็นคุณค่าจาก“ของเก่า”ที่สามารถนำมาสร้างคุณค่าและทำให้เกิดมูลค่าได้ เพราะบางสิ่งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไม่อาจสัมผัสได้ด้วยตาแต่สามารถรับรู้ได้ด้วยใจและจิตสำนึก โดยเฉพาะการสร้างชุมชนน่าอยู่ต้องสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งพร้อมๆกันไปด้วย จึงจะเป็นฐานที่มั่นคงต่อการพัฒนาท้องถิ่น ต้องสร้างแผน สร้างกระบวนการเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนและต้องสานต่อ ต่อยอดให้รุ่นต่อไปได้ กล่าวคือ วัฒนธรรมที่ดีต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อจำเป็น แต่ต้องไม่เป็นไปในทางที่ผิดหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

เอกสารอ้างอิง

- Anek Laothammatas.(2014). The local cause (second edition).Klangpanya Institutes
: Rangsit University.
- Jumpol Nimpanich.(2005).Principle of New Public Administration : Sukhothai
Thammathirat Open University.
- Office of the Permanent Secretary, Prime Minister Office.(2015). 15 years of
decentralization to Local. Bangkok.
- Pakorn Siriprakrob.(2017).Three Paradigms in Administration (Third edition).Bangkok:
Cholalongkorn University.
- Robert B.Denhardt. (2004).Theories of Public Organization (fourth edition). Arizona State
University: Wadsworth Group
- Sayan Praichanjit.(2003). The Community Archaeology. Bangkok.
- Wichitwong Na Pomphet.(2005). Democracy guide of The Pridi's missive. Bangkok: Pridi
Banomyong Institutes.